

Ибр. 9042/92

126/92

Огледи из књижевности и уметности
од Ђорђа Поповића

~~КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД~~
~~ОГЛЕДИ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ, ОД ВОГДАКА ПО-~~
~~ПОВИЋА. — 2 СВЕСКЕ, ИЗДАЊЕ РЕЦЕ КОНА~~

gde веске

Ако ћемо искрено признати шта смо најживље осећали ~~за време читања~~ двеју свезака Г. Поповићевих огледа; ~~треба да~~ је то била потреба постављати аутору ~~на~~ низ разноврсних питања. Осећали смо жељу за остајањем у његовим мотивима, и за варијацијом тих мотива. У тим мотивима ~~чеснанто~~ је невероватно много разноврсних искустава, разноврсног естетичког искуства поготово, и отуда ~~наши~~ потреба не изићи ~~свако~~ из тих мотива, тражити да се распредају и транспонују даље и даље. У сваком огледу Г. Поповића леже изврсне вредности, лежи живо и трансмутабилно. ~~Они~~ утврђени наслови и довршена расправљања чинили су нам се привидни. Пада нам на ум један мали дечко у руској цркви у Паризу који је тумачио другом малом дечку красну модерну фреску ходања Христова по таласима, и рекао: та се вода само одгоре затегла и стала, а одоле све иде и тече. Тако се кроз лектиру Г. Поповићевих огледа једнако мисли и на оно одоле што иде и тече. Оглед *Француска жена XVIII века*, на пример, далеко је од тога да расправља само о ономе што је дало име есеју. То је једна инспирирана варијација о добру и злу у животу; то је једна ~~инспирирана~~ илустрација дубоког историјског начела: да се за све плаћа. Тај љупко и отмено компоновани есеј — који изгледа да је само зато урађен да испуни доколицу дама које се међутим лепезају и дају забављати — тај есеј одјекује у онај велики простор где закони историје цензуришу што је било, и што се пише о оном што је било. ~~Неко~~ се међутим лепеза и сркуће, а неко слуша надимање и сплашњавање снага и чека тресак изједначења. ~~И~~ ~~кад~~ осветљени и шумни брод — Г. Поповићев симбол за пусти и раскошни XVIII век који је пловио над понором — пропадне у амбис и угаси се одједаред, као свећа, неко је часом престао лепезати се, а неко је почeo даље да чита чудне формуле у које се распрсли и тај салонски век и тај салонски оглед.

Lamo

Ali ако обични читалац Г. Поповићевих текстова има само велику жељу да поставља питања, онај читалац коме је дужност дати реферат о своме читању има још и велику неприлику пред множином свега онога што би могло бити постав-

T читам отас и осећам

Луј Су:

љено као предмет посматрања+ метод анализе, естетичка начела, појам и мерило вредности, укус, стил, језик; ~~— резултати испитивања око појединих уметника или појава у свету уметности;~~
~~— разна споредно дотакнута али у занимљиве обрасце сведена питања опште друштвеног значаја;~~ ~~— најзад, многоструки вид личности самог аутора, који је као на оним добрим холандским сликама, одлично осветљен и сам оном светлошћу којом се служио да другима нешто осветли, и који је ту, с једне стране, као учитељ, критичар, ерудит и инспирисан књижевник, и с друге стране, као лице са огромним естетичким ентузијазмом, као човек коме је лепо вокација.~~ Његов мали оглед о сликару Тер Борху, то је просто искапљена чаша радости у славу лепоте и савршенства. Задржати се на свему томе, значило би колективан рад више читалаца. Нама остаје да у форми чисто личног одзива забележимо понеки утисак специјалне природе, и вратимо се више пута на утисак од главне одлике Г. Поповићевих књига. ~~Како се нама чини, то главно,~~ не лежи у стручности и методи аутора, него лежи у јакој сугестивној моћи његовог ентузијазма и оптимизма због лепог и савршеног у свету, лежи у моћи његове ~~сугестивне~~ радости што човек може да створи лепо и савршено. Та моћ разведравања духа, ~~читаочева~~, то је битна, естетичка и морална вредност тих књига. Резултати суда~~се~~ једнако сливају са резултатима сензитивности, и читаоцу је топло од уметности. Наравно, сваки резултат Г. Поповићев држи се на строго мереној равнотежи између разума и осећајности; али Г. Поповић и меру воли с мером, и велико је задовољство читати га у тренутцима кад се понесе за оним дефинитивним у свету генијалности чему се мера и разум самонакнадно и формално додају. Кроз његове огледе, зато, и ако су они увек критички и аналитички, и ако у њима долазе и строга правила, и негативна пресуђивања, и хладно мудре апофтергме, кроз те огледе иде увек тон одушевљења што је уметност свет чуда, и што је осећање уметности уметност. Снага генија и снага културе могу све, и по правилу, и ван правила. Уметност је Салома Ђота и Луинија, која игра ногама; и Салома из Флоберове приче; и она са тимпана катедрале у Руану, која игра рукама.

Један од најтрајнијих утисака који нам је оставио аутор огледа о којима је реч, јесте мир тога човека међу вредностима. Мир међу вредностима, ~~можда ће се некоме учинити нејасно;~~ али ~~уверени смо да многима неће бити непознато што кажемо.~~ Гуштина и тајна неке вредности, — мислим овде пре свега на велике вредности, — убаци се у човека као неки *corpus alienum*, ~~— постаје страх, мука, и питање или или; или је треба ресорбовати, додати је себи, ако се сме тако рећи, или ће постати проблем и болест. Те вредности, некад личност некад предмет, заиста и постају проблеми, за цео дух, за карактер, морал, религију и филозофију човекову. Отуд немир, трепет, врста од-~~

✓ ~~Ако свакако то је уобичајен израз ни овак; али ако
 ми уверимо да то се свако дрео досадашњи за њен здрави:
 доживотнији у сваком случају, своја кућа међу
 вредностима, вредностима се уздражују у човека као проблеми,~~

бранбеног и убојног нашег става према еманацији величине ~~адо на~~
 Ради се о томе да једно другом, човек и вредност, уједи не-
 како у функцију, иначе живот постане дисхармоничан, зависан,
 притиснут. Чини нам се понекад да своје биће, своју егзистен-
 цију, само своје име не разумемо ~~дотле~~ док се не смиримо ~~у~~ ~~пеком вредности~~ ~~пеку~~
 некој вредности. Пред уметничким вредностима тај је немир
 најсложенији и најдуготрајнији. ~~Т~~ Што ни у којој исповедаоници
 и ни на којем испиту нисмо казали, то чупа из нас ~~девини-~~
~~тана~~ велика уметничка вредност. Ући у хармонију и функцију
~~вредности, то је престворити се, то је врло сложеним зна-~~
~~њима и вежбањима сам своју суштину унапредити.~~ Ко је то
 покушао радити, тај разуме од чега је потекла наша импресија
 и наше задовољство, посматрајући велики мир Г. Поповића
 међу вредностима, мирну хармонију његову са множином нај-
 тежих загонетака. Тада јамчи за низ врло сложених његових
 доживљаја у додиру са уметничким вредностима. Тада све-
 дочи да ~~човеку~~ дато да нађе геометријско место вредностима,
 и да их сазна битно. Тада је уједно врста сете што је тако
 тешко другима саопштити како се до тог мира дошло, што за
 разумевање уметности човек човеку ~~тако~~ мало може помоћи.

Пролази се кроз низ Г. Поповићевих есеја као кроз врсту
 алгорије о творачкој машти и проналазачком интелекту; јер
~~он~~ не само да приказује и коментује, он прича и симболише.
 Сваки оглед је по ~~једна станица~~ или један акт људског ства-
 рања: чудесне сцене и радионице где су на делу моћи и
 немоћи, божји дарови и људски напори од којих се зноје
 и чело и мозак. Као у прекрасном делу енглеске литературе,
 у Бунијановом *Поклониковом путу*, пролазимо, редом, кроз
 Град Разочарења, Кућу Лепоте, Трг Таштине, Пољану Чари,
 Земљу Блаженства. Видимо успело и неуспело, упознајемо
 напоре малих, средњих и великих уметника, и малих, средњих
 и великих посматрача уметности. На неким местима смо сло-
 жену природу уметничких ефеката осетили после теоријског
 разлагања. Други пут је ефект дошао ~~помоћу~~ сугестије,
~~кроз радост онога који ствар зна,~~ ~~да~~ ~~нам се осетити чудо~~
~~кад сликар, вајар или песник~~ хиљадама пута не промаши ни
 за длаку, хиљадама пута погађа речју, потезом или ударцем
 „увек право у „црно““. Пао нам је ту на ум занимљив ~~један~~
 енглески израз: погодити ударцем између воде и ветра, ~~који~~
~~тако добро пристаје уз Г. Поповићеву~~ фигуру симболишући
 ударац који никоја сила не може однети, који пада да остане
 и материју оплоди формом.

Те две књиге јесу књиге крепког оптимизма, књиге у
 којима читамо да је свет овај леп, да духовни живот једнако
 долази до израза у лепим облицима, кроз уметности и фило-
 зофију, и кроз све објективне културне појаве. Те су књиге
 израз пуноће и савршенства живота. Тим оптимизмом одише
 свака страница, и она на којој је писана негативна критика.

T Виктор Ђефев је дно, а остале ће бити врло отасан,

Балест Хамлет Шекспир је експурсија са које се анти-

мо Врати гигант. Литература је у поседу свих револуција.

Свугде читамо инспирисани напор да се дух човечји изведе из обичности и из пессимизма у који обичност води. Доктрину замора и разочарања прогоне ти текстови. Кад је врло загушно и тесно око нас, човеку је у власти дићи се и дисати негде ван Европе. Есеји Г. Поповића дишу тако ван тесног и малог, и ако се између осталог баве и малим и тесним вредностима. Рад око вредности, ма и малих вредности, сам по себи је леп. А из критиком сасвим порушених целина ослободи се понекад елеменат лепе и несвакидашње енергије. Г. Поповић се тако више пута сагиње и диже нам комадић који је заслужио да се записујемо над његовим пореклом и над његовом несуђеном формом. Г. Поповић је рођен критичар, и он са задовољством даје осетити да критика има права над свим што долази у свет мисли, али је далеко од тога да, као Макс Штирнер, ужива гледајући како „та ајдаја пруждире гмишавчад мисли“. Нико није строжији да цени, и неумољивији да ману назове маном, а када нико није толико пута, релативно много пута, написао реч *савршено*.

Има у књигама Г. Поповића сем филозофског и естетичког оптимизма и једна директна човечност. Обе књиге, и ако у основи својој књиге науке и методе, приступачне су апсолутно сваком. Сви предмети и све анализе добиле су лаку и пријатну књижевну одраду. Тај писац, који стаје на страну детерминације и хиерархије духа, и који пише одлучну реч да „свак свагда разуме и воли само оно што му је равно“, пише књиге о највишим начелима лепоте тако да свако може у сваком ~~сеју~~ наћи нешто што није знао да му је равно, и тако отићи мало даље од шкрте мере ~~себи равног~~. При сваком развијању ~~теме као да се~~ ^{огледу} аутор је ~~рачунају~~ и са неискуснима; и са несталношћу у пажњи недисциплинованих; и са потребама паузâ у несавршеним органима нестручних, да везују, да се сећају, и да сарађују са текстом који читају. Аргументација је увек ~~тако~~ очишћена од ~~сваког~~ баласта, ~~и~~ привлачи ~~престо~~ као врста логичног турнира. Аргументацију у спору Шекспир-Бекон може читати свако ~~који~~ ^{засведочења} ~~анетражовани~~ бој докумената, ~~као бој спон~~ засведочења и мистификација. И још се сваки час прекида анализа и претраживање, и читалац се одмара на причи, симболу или шали. Разноврсност и течност текста била је велика брига аутора. А треба при том знати да су ~~ти~~ просејани текстови, где се одбације добар део рада и низ споредних резултата, ~~врло скучи~~. Анализе које се са најбољим анализаторским снагама воде дотле докле ће бити пријатно читаоцу, а не анализатору, врло су скуче анализе.

Извесне основне црте Г. Поповићевих поступака треба споменути ~~зато што су он~~ и практично упутство за поступак онима који хоће да напредују у разумевању уметности. Теза би гласила, од прилике: да човек мора бити врло активан пре но што ће се моћи предати непосредном и пасивном заносу од

зменности. Но есть, ~~когда~~^{но} паги в сюжете, паги насыщены, много насыщены паги усивата, мало усивата паги они выражают, много выражают паги сюжета и сюжета в сюжете.

уметности. Колико си господар над објектом, толико си уживач у њему. А испитивање и тражење се врши по сложеним правилима и методом врло спором. *Prima la diligenza che la prestezza*, — сећамо се, уз Г. Поповићев текст, Леонардова учења из *Трактата о сликарству*, који је врста трактата за свако испитивање и упознање. И док прво и једно не разазнаш, не прелази на друго. *E se altro farai, getterai via il tempo*, неодољиво нам је да наставимо цитат, јер су те Леонардове речи тако истоветне са ~~оним~~ познатим изрекама Г. Поповића којима он има обичај ~~резимирати~~ ваш губитак у просте свакиданње речи, ~~тако свакидашње~~ да никога не вређају и ~~јако~~ искључују сваку наду од двосмислености. Све, и предмет и уметник, има се познати и као појам и као факт. Г. Поповић се увек пита и ко и шта је ствар, и ко и шта је човек. А једно и друго, и ~~ко и шта~~, састављено је из низа премеравања квалитета и интенситета. То је оно што Г. Поповић назива „одређивањем степена“. Наравно, теоријски, те су ствари опште познате, и оно што је око њих занимљиво, то је, као увек, ~~као и у највишој уметности~~, начин како се у даном случају врше. Пре свега, сав најбољи човек и сав најбољи апарат је ту и за мали објект и за велики објект. Да ли је то Молиер, величина светска; да ли је то Хередија, песник који од прве речи није велики песник јер је само описни песник, али коме треба доказати савршену и непогрешиву уметност; да ли је то Змај Јовановић, који није велики песник и није непогрешив уметник, али коме треба ипак доказати његов сасвим респектабилни степен — ништа се не убрзава, ништа се не закида. Ту је ~~нело~~ ^{све} знање, и ~~цела~~ воља, и најбоља лампа ^{претраживања}. ¹ ~~Пробудне~~ су као стакло мисли које цене, и провидан ² као стакло језик којим се објављује ~~ни~~ има и ~~ни~~ нема. Нигде труни лукавства у доказу, нигде жонглерije у комбинацији, ~~нигде~~ душовитог заокругљавања фразе у рачунању. Аналогије, цитати, дар илустрације, хумор, све то долази после, и само као појачање ~~литерарних~~ квалитета текста. Ако резултат негде није могао до краја да се изведе, онда, како је лепо рекао руски критичар Бјелински, „боље оставити празно место на карти Африке него рећи да Нигер извире из облака или из дуге“.

Између оне малонач споменуте три ствари, знања, воље, и лампе претраживања, забележићемо свој утисак од ~~последње~~ Светлост Г. Поповићеве лампе ми бисмо најрадије обележили Беконовим изразом „сува светлост“, *dry light*. Тада израз, како га ми схватамо у случају Г. Поповића, не значи искључиво лампу мозга, то јест светлост која само осветљује а не боји, не боји ни златом ни сребром; него значи лампу у којој, као

¹ Марљивост пре брзине.

² А ако другчије чиниш, страђио си време.

~~Писати~~ пак широка ~~глушава~~ и суве штете са ^{пеша} преви метод и рад не ~~погодује~~, а ако другчије чиниш, ~~погоди~~ спроводи си време, што некада говори пак и Г. Оријан речи свакидашње које

струда јује праћеници и пажно јује испитивати.
Ситворадачки рап је унапређен складених квалитета и здравата.
Maks Jr.

у огледалу, види и сам своје снаге онај ко је пошао да помоћу ње нешто уради. То је, зато, светлост која је заједничка уметницима и онима који су позвани да први уоче и знају вредност и величину скривену иза неког естетичког симбола. Тој сувој светлости је, на пример, Г. Поповић дуго излагао оне у метал упанциреној фигури Хередијине, да пронађе да ли тешка одела нису сасвим угушила човека у њима. А том истом светлошћу служио и Хередија сам, чији су сонети „сјајни као песме и солидни као научне расправе“. Том се лампом служио Тацић да напише и створи свога Тиберија; и Маколе да у свом есеју о Хастингсу изведе оне бриљантне ставове који се односе на доказе да је непознати писац чувених *Јунијевих Писама* био Филип Франсис. Са том светлошћу се разабира интелектуални и осећајни хаос у себи и у другоме; помоћу ње се виде празна и слаба места реда структуре; помоћу ње се каприси или детле невиђени импулси личности или друштва подводе под науку. Та светлост је критика критике; гарантија да критичар средство неће узети за циљ; гарантија да критика ништа није случајно погодила.

Има једна сетна нота у делу Г. Поповића. Он до душе не говори директно, али говори индиректно о ограничењу, о различитим ранговима оних који стају пред уметност. И господар над уметничким делом, и уживач у њему, може свако бити само толико колико му је мера. Наравно, то је у ствари један ~~универсални~~ ^{однос} факт: све човек може само према својим силама. Али када највише заболи кад се помисли да ни моћ дивљења није људма једнако дата. Г. Поповић до душе спомиње да се може „напочини“ што се не уме; и његови огледи, скроз, јесу добра воља и велика вештина ^{у том смислу} ~~изјавати и показати~~; али, у суштини, аутор види многе немоћи да се у уметности разуме најбоље и највише. Сећамо се онога патоса дистанце који је био особина Старих Грка, и који ето непрестано живи. Јесте истина да се животне појаве у даном случају дешавају у границама једне извесне мере. Сваки човек је одређен волумен. И Шекспир говори, кроз једно своје споредно лице, о човеку у том смислу: да је човек суд у који улази толико и толико, и ни капљица више. А кад је реч о разумевању великих уметничких вредности, искључења су немилостивија но икад, јер је за сам почетак потребна мера која није мала. Проблем немоћи широких слојева да разумеју уметност, додирнут је код Г. Поповића више пута. Додирнут је, мора се признати, пре свега позитивно. У првом, у уводном огледу, у познатом огледу *O васпитању укуса*, имамо читаву педагогију за естетичко развијање човека, и имамо, тако да кажемо, филозофију ^{о томе да је укус урођен или стечен;} сам по себи врста талента у човеку да разуме лепо и не живи без лепог. Али додирује се тај проблем и са скептом. „Често оно што је највише у највећих писаца широка публика исто тако разуме данас као и првог дана.“ „Без велике кул-

Ligu u vugna mnogo manota ga u человечески разуму ono kuda je najdove u najbolje, ga pozabaviti. U человеческим законама. Ciljanje Toga je искривљеним изјадом u Бајко гичвари u on, u njih ravnice, stvarjenoj stvari.

туре нема вишег човека.“ То строго мерило за рангове примењује се и на уметнике, чија дела се понекад остварују мање савршена зато што творац није био дубљи или културнији као посматрач и критичар уметности. У есеју о *Алегоричној сатиричној прими*, поводом Домановићеве збирке *Краљевић Марко по други пут међу Србима*, има значајан одељак под насловом *Краљевић Марко и укус*. У есеју о Змај Јовановићу стоје тешке речи: „Између разних дарова подељених међу људе, има један, највиши, који се састоји у томе што човек који га има може да разуме ствари.“ До душе, Г. Поповић одмах додаје да човек може постепено однеговати „скуп сазнања који му даје ширину ума“, али жалост је у томе што разним људма разне ширине недостају. Заиста, можда је највећа трагедија овог света у неједнакој обдарености људи. Генијална дела уметности представљају у том смислу нешто не-човечно. За многе су недостижна. „Кад би многи који воле Шекспира могли знати шта у њему воле“, каже Г. Поповић. Заиста, треба имати шесто чуло, треба бити род свакој супстанци мисли и материји света, треба бити род идеји, цифри, камену, боји, звуку.

Није бадава, ни случајно, оглед *О власништвају укуса* уводни есеј у Г. Поповићеве збирке. Обе књиге, строго узевши, јесу варијације првога есеја, јесу поједини одељци науке о укусу. Као критичар, као васпитач, као љубитељ уметности, као човек међу људма, Г. Поповић не престаје говорити: укус. Наравно, он не тражи мало кад тражи укус, а не замера мало кад замери немање укуса. Укус је по њему, ако смо добро разумели, једна врло синтетична особина, један врло спори и позни резултат после многих споредних резултата. Али тиме смо рекли ~~тешку~~ ознаку однегованог укуса у човеку. Остаје још, што је много теже, рећи, нешто о урођеном укусу. Тада урођени укус, тако нам се чини, имао би бити нека контролна сила математике и мере у свима моћима и талентима човековим без разлике: не допустити ни једној снази, ни једном покрету, мисли, или акту, да пођу у прверсерију. У том смислу стоји, и не као парадокс, занимљиви цитат којим се послужио Г. Поповић, да, то јест, „без укуса нема генијалности“. Велики конструктивни духови, заиста, морају у себи носити као елеменат осећање кад је ~~доста~~, и кад је нешто ~~готово~~, на тај начин је укус у извесном смислу не само особина него и услов генијалности, како она изрека хоће. Велики творац, и кад је пошао у минијатуре, је отишао у хиперболу, има укус оне мере која чува од прверсности. Чудеса Микел Анђелова или Шекспирова, или Тер Борхова или Мјерисова, то се држи колико генијалном толико укусном пројекцијом и концентрацијом плана и мере. Са укусом се без опасности може отићи од раја до пакла, и вратити се натраг. (Каже се обично да је стил човек. Са више права би се могло рећи да је укус човек. (Стварно су стил и укус скоро истоветности.) Знамо за толике спорове из умет-

(*Браћици се пак гад. Ђ. Ђонић је за доживљај о укусу заступао гласове парашаде.*
Многој. Води се

ности и књижевности где је било више горчине због разлике у укусима него у основном поимању. И знато, из Фиренца ону збирку чесмарских пјанова где су равноправни таленти огледали на истом задатку, а где су разлике у укусу толике колике су у системима разног схватања света. Г. Поповић ентузијастички заступа укус, верује у њега као у веру; представља нам га у тениким бриљантним дедукцијама, судним и непогрешивим као што је савест у човеку. Издобио је за ту доктрину читаве паракантаје. Многи који су раније волели да величају у крупним уметницима такозвана сирова стања, знају сада да то сирово стање може значити одсуство ~~пјанова~~ ~~десмара~~, или не може значити одсуство укуса. Неко у једној средини или народу мора имати укуса, ако ће та средина или народ дати уметничко дело. За време Јелисаветино и Јакова II написана су у Енглеској дела ~~најбоље~~ ~~басоде~~ поезије и маште и укуса, а укус је у то време био у енглеској публици на ~~нижем~~ ниском ступњу. Свеједно, ако га нико није имао, имао га је Шекспир. Маколе, ~~као да је на једном послу~~ ~~у тексту био дошао да исто појмље~~, говорећи о томе да је ~~цео~~ енглески народ био без укуса у оно време, ~~да~~ каже: „Ако Краљ није имао укуса, добро, може се рећи да је Краљ био будала; али ето, није га имао ни канцелар, а канцелар је био у то време Бекон.“ И Маколе, да би извео степен уметничког ~~израза~~ те епохе, дуго и дуго трага за укусом.

Завршићемо овај реферат ~~са~~ једним конкретним случајем: ~~примером~~ ~~десмара~~ како се сигурно држи и жилаво брани добар укус у оном ко га име. ~~Међу~~ огледима Г. Поповића ~~чесеј~~ по водом поезије америчког песника Хвитмана, ~~чесеј~~ је есеј занимљива заједничка критика чувеног енглеског поете Свинберна и Г. Поповића. Хвитман је, зна се, почeo у своје време силно да утиче на млад свет, на читаоце и на писце. Он, зна се и то, није имао ни близу знатан песнички дар (Г. Поповић му признаје око сто редакта, а Свинберн толико); а извесни његови дарови друге врсте, дар социјалног секташтва, дар декламаторски и ораторски, дар снажна човека (извесне мужанске карактерне црте признају му и Г. Поповић и Свинберн), помешани су били са много шљаке сировости и бруталности. Десила се онда чудна инверзија вредности, ~~да~~ као што је Хвитман место једног радио друго, ~~да~~ хотећи да буде једноставан и природан и демократ, био прост и распуштен, тако ~~да~~ је млад свет, место да се забавља интересантним човеком, почeo да се заноси поезијом интересантног човека. Као што се Хвитман веселио својој глави не само зато што су му у њој очи и памет, него и зато што може на њу да натакне прљави велики шешир скитала, тако је омладина, читајући разно његово *влаће*, више од „*влати траве*“ почела да воли оног инсекта у трави којем је свеједно да ли једе зелен лист или труло ѡубре. „Хвитманија“ (израз је Свинберчов; Г. Поповић се у два маха дисоцирао од њега)

почела је да осваја и у нас, и Г. Поповић је осетио бројну дужност да посредује. А кад је проучио Хвитмана, осетљив његов укус казао му је од прилике ово: Хвитманова поезија није предмет за велику књижевну критику; ударци ће неизбежно погађати и непријатног човека, а то се не ради. У дилеми, Г. Поповић се решио да се придружи критици коју је други неко написао. Том другом, Свинберну, десило се оно што се Г. Поповићу није: да за часак немаднеово укуса, и да он, песник *Атланте у Калидону*, дајући једну више но одличну критику дела, уједно се испсује и изруга над човеком и немоћи. Г. Поповић, ~~најући наре~~ једно и друго, дословце прима Свинбернов суд, а необично очигледно опсеца његов текст, ~~изјавијући~~ даје осетити да је могло бити ~~и~~ без оних крепкости ~~које су пронесле~~. Тај есеј је један ~~запис~~ ~~директум~~ за Г. Поповића, осетљив укус. Наравно, Г. Поповић се послужио многим и дугачким наводима из Свинберна ~~у~~ ~~изјавијући~~ зато што је мишљење крупног европског ауторитета добро дошло у његовој мисији; али он је уједно, у једној критици која није могла бити укусна и деликатна, навлацио Свинбернов текст као рукавицу, на местима најмање деликатним и укусним.

ИСИДОРА СЕКУЛИЋ.

Тријада земљама првих ослављивости и
матира Т. Јовановића у *Београду*. *Тојота № -*
ПОЗОРИШНИ ПРЕГЛЕД.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА 1927-8

Народно Позориште објавило је прво свој драмски репертоар за идућу сезону, са нешто коментара. Потребно би било, можда, објаснити мало боље све обзире који су га саградили.

Он је ове године њин производ, више него икад. Зато је еластичан, еклектичан и оставља могућности да се креће у једном или другом правцу, према приликама. Јер од почетка послератног рада никад о њима није се имало водити више рачуна, никад није било више неизвесности у судбини средишњих позоришта.

Пошто их је пустила да се попну на европску висину, да на крајњој ивици централне Европе изводе *Парсифала*, *Тристана*, *Бориса Годунова* без скраћења, *Лоенгрина*, да у граду од 50.000 становника прате сав модеран репертоар у стопу са великим центрима, а одржавају и класични и прослављају Бетовена, пошто су она удесила свој организам и пошто су стала на снагу, Држава, дотле заиста добра мајка, прогласила их је за пасторчад, прокламујући штедњу. Говори се о „комерцијализацији“ о „деетатизацији“ и другим реформама, које звуче као имена нових лекова или термини хируршких поступака.